

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ, EMPATİ, MESLEKİ GÜDÜLENME: BİR PATH ANALİZİ
PSYCHOLOGICAL WELLBEING, EMPATHY, PROFESSIONAL MOTIVATION IN NURSING STUDENTS: A PATH ANALYSIS

Mahmut EVLİ¹

¹Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kayseri

ÖZ

Bu araştırmanın amacı hemşirelik öğrencilerinde psikolojik iyi oluş, empati, mesleki güdülenme arasındaki ilişki ve etkileşimi path analizi kurarak ortaya çıkarmaktır. Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipteki araştırmaya gönüllü 433 hemşirelik öğrencisi örnekleme dahil edilmiştir. Veriler online olarak hazırlanan anket ve ölçek formları ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerin (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) yanı sıra Spearman Korelasyon testi ve path analizi uygulanmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 20.60 ± 1.10 , %87.8'i kadındır. Mesleki güdülenme, psikolojik iyi oluş ve empati arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p < 0.01$). Kurulan model veriler tarafından desteklenmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeyleri, psikolojik iyi oluş düzeylerini, psikolojik iyi oluş düzeyleri de empati düzeylerini etkilemektedir ($p < 0.05$). Ayrıca hemşirelik öğrencilerinde psikolojik iyi oluş, empati ile mesleki güdülenme arasında aracı etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Bu nedenle öğrencilerin mesleki güdülenme düzeylerini artırıcı düzenlemeler yapılması ve bu değişkenler üzerine araştırmaların yapılması önerilmektedir.

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the relationship and interaction between psychological well-being, empathy, Professional motivation in nursing students by establishing a path analysis. 433 volunteer nursing students were included in the sample in this descriptive and relationship-seeking study. Data were collected with online questionnaires and scale forms. In the analysis of the data, Spearman Correlation test and path analysis were applied as well as descriptive statistics (frequency, percentage, mean, standard deviation). The mean age of the participants was 20.60 ± 1.10 , 87.8% of them were women. A statistically significant positive correlation was found between Professional motivation, psychological well-being and empathy ($p < 0.01$). The established model is supported by the data. Nursing students' Professional motivation level affects psychological well-being levels, and psychological well-being level affects their empathy levels ($p < 0.05$). In addition, psychological well-being has a mediating effect between empathy and Professional motivation in nursing students ($p < 0.05$). Therefore, it is recommended that arrangements be made to increase students' Professional motivation levels and to conduct research on the variables.

Anahtar kelime: Empati, hemşirelik öğrencisi, mesleki güdülenme, psikolojik iyi oluş.

Keywords: Empathy, nursing student, Professional motivation, psychological well-being.

GİRİŞ

Sağlık sisteminin her alanında var olan hemşirelik gelişen ve dinamik bir meslek olmasının yanında eleman ve malzeme eksikliği, bağımsız uygulama sorunları, ekip içi çatışma gibi pek çok zorluğu da içinde barındırmaktadır. Bu tip zorluklarla sadece hemşireler değil aynı zamanda hemşirelik öğrencilerinin de karşılaştığı bilinmektedir. Bayır ve arkadaşlarının (1) yaptıkları çalışmada hemşirelik lisans öğrencilerinin büyük çoğunluğu (% 74.8) hemşirelik mesleğini seçmekten memnun olduğunu bildirmiştir. Ancak klinikte iş yükünü hafifletici eleman olarak görülme, hastaların öğrencilere girişim yapma konusunda isteksiz davranması, çok fazla sorumluluk verilmemesi, teorik olarak öğrendiği bilgiyi kliniğe yansıtamaması, kendilerine ait soyunma odası ya da dolabı olmaması, okulda laboratuvar ve malzeme eksikliği gibi nedenlerle uygulama alanlarında sorun yaşadığını bildirmişlerdir. Ayrıca eğitim sürecinde aldığı derslerin mesleğe hazırlamada yetersiz olması, uygulama yaptığı klinik ile teorik dersin örtüşmemesi, uygulama alanlarında öğretim elemanlarının ilgisizliği, klinik uygulamaların mesleki becerileri edindirmedeki yetersizliği gibi sorunlarında var olduğu bilinmektedir (2). Bu sorunlar öğrenci hemşirelerin motivasyonunu düşürebilir, mesleğe yönelik düşüncelerinde ve ruhsal durumlarında olumsuz etkiler bırakabilir. Ancak öğrencilerin öğrenme sürecinde motivasyonlarının yüksek olması gereklidir. Çünkü sürece katılmaya istekli yani motive olmaları, sorumluluk almalarını ve etkin rol üstlenmelerini destekleyecektir(3). Ayrıca motivasyon, bireyin mesleğindeki başarı durumuyla, mesleği bilerek ve isteyerek seçmesiyle ve mesleğe psikolojik hazır oluşuyla yakından ilişkilidir (4) ve hem içsel hem de dışsal faktörlerden etkilenir. Bu etkilenim sürecinde hangisinin önemli olduğunu ise bireyin geçmişinden köken alan algı biçimi belirler (5).

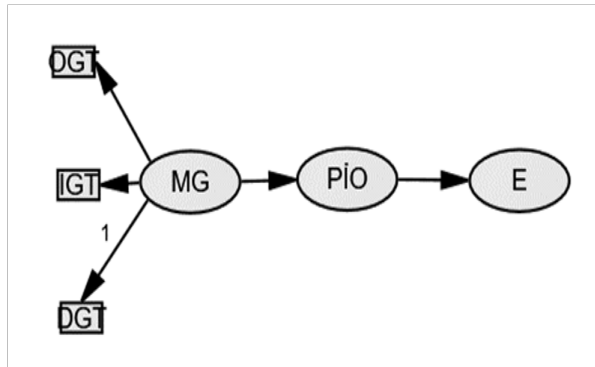
Bireysel algımanın sağlık için özellikle de psikolojik sağlık için önemli olduğu bildirilmektedir (6). Olumsuz psikolojik durum ve motivasyon arasında ilişki ve içsel motivasyona sahip bireylerin psikolojik olarak daha iyi olduğu bilinmektedir (7). Bireyin en uygun ve uyumlu işleyişinin ve yaşam kalitesinin olumlu bir yordayıcısı olan psikolojik iyi oluş, bireyin yaşamıyla ilgili algılanan yaşam doyumu, olumlu duyguların varlığı ve olumsuz duyguların yokluğu açısından bilişsel ve duygusal değerlendirilmelerdir (8,9). Bu değerlendirmelerin yani psikolojik iyi oluşun, başkalarının yerine kendini koyma ya da bireysel çerçeveden olayları, yaşamı anlayabilme becerisi olarak tanımlanan(10) empati ile pozitif ilişkili olduğu bilinmektedir. Ayrıca empatinin psikolojik iyi oluşu olumlu etkilediği ifade edildiği gibi (11), psikolojik iyi oluşu yüksek olan hemşirelerin empati becerilerinin de yüksek olduğu bildirilmektedir (12). Yani psikolojik iyi oluş ve empati arasında karşılıklı bir etkileşim olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca empati ve psikolojik iyi oluş arasındaki bu etkilenimin önemli olduğu ve bu konudaki çalışmaların sınırlı olduğu bildirilmektedir (11,12). Bu sınırlılığın mesleki güdülenme içinde geçerli olduğunu ifade edebiliriz. Hemşirelik öğrencilerinde mesleki güdülenme ile ilgili çalışmalara baktığımızda daha çok sosyo-demografik özelliklerin (cinsiyet, sınıf, mesleği tercih nedeni ve sırası, bölümden memnun olma gibi) dikkate alındığı görülmektedir (13-16). Sosyo-demografik değişkenler dışında ise Doğan ve Yıldırım

(17)'in yaptıkları çalışmada algılanan stres ile mesleki güdülenme arasında negatif bir ilişki olduğu bildirilmiştir.

Literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinde psikolojik iyi oluş, empati ve mesleki güdülenme etkileşimini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte bireysel psikolojik iyi oluş ve empati kavramlarının sağlık çalışanları için önemli olduğu (12) ve güdülenmeden etkilendiği bilinmektedir (18,19) Çünkü bireyleri bir eyleme yönelten ve öğrenme için harekete geçiren güç güdülenmedir (13). Bu güç hemşirelik öğrencilerinde mesleğe yönelik teorik bilgi ve becerileri edinmelerini pozitif etkileyebilir. Bu pozitif etkilenim ise, öğrencilerin mesleklerini uygulamaya başladıklarında hasta bakımının niteliğini etkileyebilir. Ek olarak empatinin hemşirelik bakımında önemli olduğu ve birey merkezli bakımda güdüleyici etkisi olduğu bilinmektedir (20). Buna rağmen literatür incelendiğinde, hemşirelik öğrencilerinde aldıkları eğitime yönelik ilgisizlik ve güdülenme sorununun var olduğu ifade edilmektedir (15,21,22). Bu ilgisizlik ve güdülenme yetersizliğinin varlığı öğrenmeye yönelik ilgiyi ve mesleki becerilerin gelişmesini olumsuz etkileyebilir (23). Dolayısıyla bu olumsuzluklar hemşirelik öğrencilerinde psikolojik iyi oluş ve empati gibi ruhsal değişkenleri de etkileyebilir. Bu nedenle bu kavramlar arasındaki ilişki ve etkileşimin ortaya çıkarılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma da hemşirelik mesleğinde önemli bir yeri olan empati ve empati ile pozitif ilişkili olan psikolojik iyi oluş ve mesleki güdülenme arasındaki etkileşimin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu etkileşimi derinlemesine incelemek amacıyla aşağıdaki çalışma sorularına cevap aranmış ve oluşturulan sorulara yönelik path analizi Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1: Psikolojik iyi oluş, empati ve mesleki güdülenme arasında kurulan hipotez modeli

PİO: Psikolojik İyi Oluş, E: Empati, MG: Mesleki Güdülenme, İGT: İçsel Güdülenme Toplam, DGT: Dışsal Güdülenme Toplam, OGT: Olumsuz Güdülenme Toplam

Çalışma soruları:

Soru 1: Hemşirelik öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeyleri, psikolojik iyi oluş düzeylerini etkiler mi?

Soru 2: Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri, empati düzeylerini etkiler mi?

Soru 3: Hemşirelik öğrencilerinde psikolojik iyi oluş, empati ile mesleki güdülenme arasında aracı etkiye sahip midir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Şekli

Araştırma hemşirelik öğrencilerinde psikolojik iyi oluş ve mesleki güdülenmenin empati üzerine etkisini path analizi yaparak derinlemesine araştırmak amacı ile tanımlayıcı ilişkisel olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Yapılacağı Yer ve Özellikler:

Araştırma İç Anadolu bölgesinde yer alan bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde yapılmıştır. Fakültenin birinci sınıfında 225, ikinci sınıfta 212, üçüncü sınıfta 223 ve dördüncü sınıfta 215 öğrenci olmak üzere toplam 875 öğrenci öğrenim görmektedir.

Araştırmanın Evreni- Örneklemi:

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim döneminde çalışma yapılan bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 1.,2., 3. ve 4. sınıf hemşirelik öğrencileri oluşturmuştur. Araştırma örneklemine homojenliği sağlamak ve yapısal eşitlik modellemesinde kullanılacak yeterli sayıya ulaşmak için her sınıfın evren içinde yüzdelik dağılımı dikkate alınarak (1. sınıf (%25.7), 2. sınıf (%24.2), 3. sınıf (%25.5) ve 4. sınıf (%24.6)) 443 öğrenci alınmıştır. Yapısal eşitlik modellemesinde örneklem sayısı hakkında net bir fikir birliği yoktur. Araştırmanın örneklemini literatürün önerisi doğrultusunda modeldeki değişken sayısının 10-20 katı arasında olmasına ve 200'den az olmamasına (24,25) dikkat edilmiştir.

Araştırmaya Dahil Edilme Ölçütleri:

Çalışmaya:

- 18 yaş ve üzeri
- Hemşirelik eğitimi alan
- Bilgilendirilmiş gönüllü olur formunu (BGOF) onaylayan, bireyler alınmıştır.

Araştırmadan Dışlanma Edilme Ölçütleri:

- Çalışmaya katılmayı kabul etmeyen, bireyler çalışma dışı bırakılmıştır.

Araştırmada Veri Toplama Formları:

Verilerin toplanmasında bireylerin sosyo-demografik (cinsiyet, mesleği tercih nedeni vb.) verilerini içeren tanıtıcı bilgi formu, Mesleki Güdülenme Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Toronto Empati Ölçeği kullanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Tanıtıcı bilgi formu bireylerin cinsiyet, mesleği isteyerek seçme ve tercih nedeni, mesleği seçmede ailenin etkisi, meslek tanımı ve psikiyatrik hastalığı olup olmadığına yönelik 13 soru içermektedir.

Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği

Acat ve Köşgeroğlu (26) tarafından geliştirilen ölçek 24 sorudan oluşmaktadır. Beşli likert tipinde olan ölçek içsel güdülenme, dışsal güdülenme ve olumsuz güdülenme olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte içsel güdülenme maddeleri "1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 23, 24", dışsal güdülenme maddeleri "13, 14, 15, 17, 20", olumsuz güdülenme maddeleri ise "5, 11, 12, 16, 18, 19, 21, 22" şeklindedir. Her alt ölçeğin puanı, alt ölçeğin maddelerinden alınan puanların aritmetik ortalaması alınarak belirlenir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.82'dir (26). Çalışmamızda bu değer 0.75 olarak belirlenmiştir.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Diener ve arkadaşları (27) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Telef (28) tarafından yapılmıştır. Yedili likert tipin olan ölçek sekiz madde ve tek boyut-

tan oluşmaktadır. Ölçekten 8 ile 56 arasında puan alınmaktadır. Yüksek puan kişinin birçok psikolojik kaynak ve güce sahip olduğunu gösterir. Ölçek iyi oluşun yönleri ile ilgili ayrı ayrı ölçümler sağlamasa da, o önemli olduğuna inandığımız farklı alanlarda olumlu işlevler ile ilgili genel bir bakış sağlamaktadır (27). Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.80'dir (28). Çalışmamızda bu değer 0.90'dır.

Toronto Empati Ölçeği (TEÖ)

Spreng ve arkadaşları (29) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlanması Totan ve ark., (30) tarafından yapılmıştır. Toplam 13 maddeden oluşan ölçek tek boyutta değerlendirilmektedir. 5'li likert tipindeki ölçek değerlendirilirken "1-hiç uygun değil", "...", "5-tamamen uygun" seçeneklerinden yararlanılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan ise 65'dir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği empati düzeyinin yüksekliğini göstermektedir. Ölçeğin Cronbach α katsayısı 0.79 bulunmuştur (30). Çalışmamızda bu değer 0.80 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Etik Açıklamalar

Çalışmanın uygulandığı sırada Türkiye'de koronavirüs salgını ile ilgili mevcut durumun tam olarak belli olmaması nedeniyle öğrencilere Whatsapp üzerinden bilgilendirme yapılmış ve veri formları Google Form üzerinden ulaştırılmıştır. Google Form'da "Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu" onayı zorunlu kılınmıştır. Ayrıca Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul'undan onay (Onay no:262; Onay tarihi:25.05.2021) ve Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden kurum izni alınmıştır.

Verilerin İstatistiksel Analizi: Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, normal dağılıma uygunluk için Shapiro-Wilk, korelasyon için Spearman testi uygulanmıştır. Değişkenler arasında etki ve aracılık için path analizi kurulmuş ve kurulan modelin uygunluğu $CMIN/DF < 5$; $RMSEA < 0.08$; $GFI > 0.90$; $AGFI > 0.90$; ve $CFI > 0.90$ endeksleri ile değerlendirilmiştir (24,25). Karşılaştırmalarda $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilecektir.

BULGULAR

Çalışmamıza katılan hemşirelik öğrencilerinin %25.7'si 1. (114), %24.2'si 2. (107), %25.5'i 3. (113) ve %24.6'sı 4. (109) sınıfta eğitim görmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması $20,60 \pm 1,10$, %87.8'i kadın, %88.7'si orta düzey gelir seviyesinde, %65.9'u hemşirelik bölümünü isteyerek tercih etmiş, %53.5'i mezun olduktan sonra kolay iş bulma ve kamuda çalışma imkanı nedeniyle bölümü tercih etmiştir. Katılımcıların %67.7'si bölümü ailesinin etkisiyle tercih ettiğini, %81.7'si ailesinin hemşirelik mesleğine olumlu baktığını, %34.1 idealindeki mesleğin hemşirelik olmadığını, %78.1'i mezuniyet sonrası mesleği yapmayı düşündüğünü, %61.2'si hemşireliğin önemli bir meslek olduğunu ve %70.2'si karşı-sındaki kişinin durumundan orta düzeyde etkilendiğini ifade etmiştir.

Tablo 1'de katılımcıların değişkenlere ait puan ortalamaları ve korelasyon analiz değerleri verilmiştir. Bulgulara göre mesleki güdülenme ve alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < 0.01$). Ayrıca mesleki güdülenme ile psikolojik iyi oluş ve empati arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p < 0.01$). Psikolojik

Tablo I: Değişkenlere ait ortalama ve standart sapma değerleri ile korelasyon değerleri

Değişkenler	X± SS	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.DGT	4.70±0.42	-					
2.İGT	4.09±0.67	.395**	-				
3.OGT	2.64±0.84	-.159**	-.287**	-			
4.MG	3.73±0.39	.412**	.659**	.454**	-		
5.ΠİO	42.62±8.60	.285**	.459**	-.400**	.142**	-	
6.E	57.07±6.29	.264**	.308**	-.223**	.150**	.216**	-

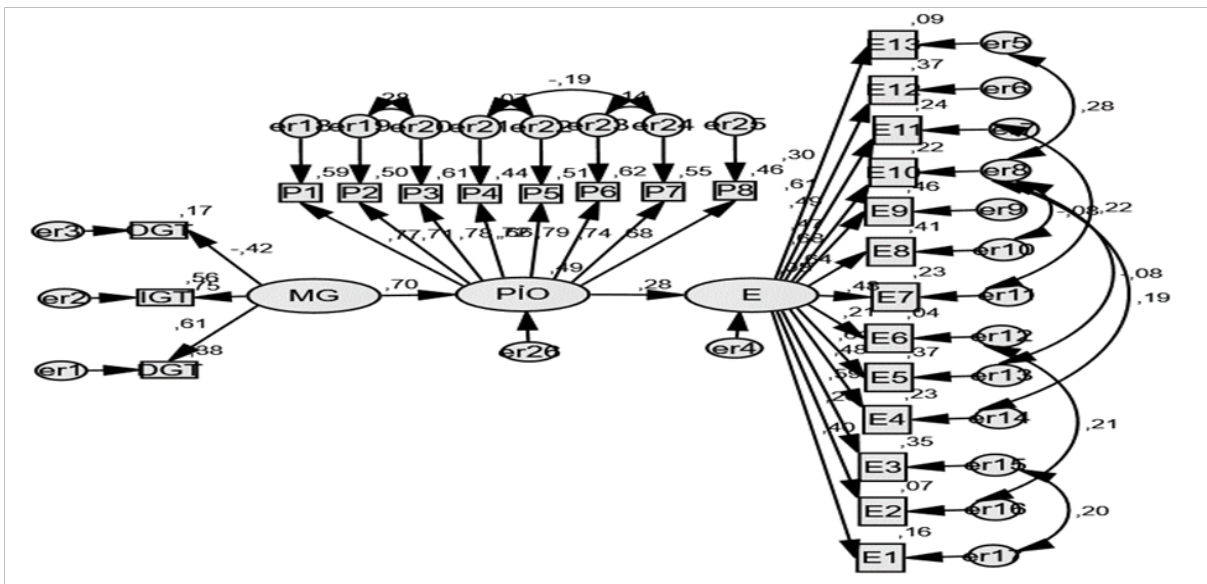
Spearman'a rho (** p<.01, * p<.05); DGT: Dışsal güdülenme toplam, İGT İçsel güdülenme toplam, OGT: Olumsuz güdülenme toplam, MG: Mesleki güdülenme, ΠİO: Psikolojik iyi oluş, E: Empati

iyi oluş ile empati arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır (p<0.01).

Şekil II' de oluşturulan path modeline yönelik (Chi-square=540, Df=239, p=0.001) elde edilen sonuçlar, verilerin kurulan modeli desteklemesi ve aşırı doymuş (Df=239 (Df>0)) olmasına rağmen p değerinin 0.05'ten küçük olması nedeniyle model fit indeks değerlerinin uygunluğu değerlendirilmelidir. Bu indekslere baktığımızda CMIN/Df= 2.26, GFI=.92, AGFI.90, CFI=.93 ve RMSEA=.043 olduğu ve modelin veriye uyduğu görülmektedir. Ayrıca psikolojik iyi oluştaki varyans değişimlerinin %49.3'ü, empatideki varyans değişimlerinin % 7.9'u bu model tarafından açıklanmaktadır (Squared Multiple Correlation: ΠİO=.493, E=.079). Modele yönelik

bu değerlere ilişkin değişkenler arasındaki anlamlılık düzeyleri Tablo II'de verilmiştir.

Tablo II'deki regresyon ağırlıklarına göre mesleki güdülenmedeki bir puanlık artış psikolojik iyi oluşta 3.03 puanlık artışa, psikolojik iyi oluşta bir puanlık artışta empatide 0.07 puanlık bir artış sağladığı görülmektedir. Bu puan artışının istatistiksel olarak anlamlılık ifade ettiği saptanmıştır (p<0.05). Modele ait standardize regresyon ağırlıklarına göre ise mesleki güdülenmedeki bir standart sapmalılık değişim psikolojik iyi oluşta 0.70'lik bir standart sapmaya; psikolojik iyi oluşta bir standart sapmalılık değişim ise empatide 0.28'lik bir standart sapmaya sebep olmaktadır. Ek olarak mesleki güdülenmenin psikolojik iyi oluş aracılığıyla empatiyi

Şekil II: Path modeline ait standardize edilmiş parametre değerleri

DGT: Dışsal Güdülenme Toplam, İGT İçsel Güdülenme Toplam, OGT: Olumsuz Güdülenme Toplam, MG: Mesleki Güdülenme, ΠİO: Psikolojik İyi Oluş, E: Empati

Tablo II: Modele ait regresyon ağırlıkları, standardize regresyon ağırlıkları ve kareli çoklu korelasyonları

Değişkenler	Unstandardized β	Tahmini		t	p
		Standardized β	S.E.		
ΠİO <--- MG	3.035	0.702	0.340	8.936	0.001
E <--- ΠİO	0.071	0.281	0.018	3.876	0.001
	SMC				
ΠİO	0.493				
E	0.079				

MG: Mesleki güdülenme, ΠİO: Psikolojik iyi oluş, E: Empati, S.E.:Standard Error, SMC: Squared Multiple Correlations

etkilediği belirlenmiştir (p=0.001). Dolayısıyla psikolojik iyi oluş, empati ile mesleki güdülenme arasında anlamlı bir aracı değişkendir.

TARTIşMA

Bireyin belirli bir konuda güdülenmesi, öğrenme sırasındaki öğretim faaliyetlerinin hedeflenen doğrultuda ilerlemesi ile yakından ilişkilidir. Ek olarak öğrenme sürecinde bireylerin sorumluluk almalarını ve etkin rol oynamalarını da destekler (3). Bu bağlamda baktığımızda güdülenmenin eğitim-öğretim çalışmalarında bireylerin davranışlarını düzenleme açısından önemli bir fonksiyona sahip olduğu yadsınamaz (26). Hemşirelik eğitimi alanında ülkemizdeki hemşire sayısının az olduğu gerekçesiyle çok fazla hemşirelik eğitimi veren okul açılması, bu okullardaki hemşirelik eğitimcisinin olmaması, uygulama alanlarının sınırlılığı gibi çeşitli sorunlar olduğu bildirilmektedir (31). Ayrıca hemşirelik öğrencilerini profesyonel davranışlarla donatma ve mezuniyet sonrası mesleki hayata hazırlama gibi amaçlara (31) ek olarak hemşirelik öğrencilerinin olumsuz mesleki güdülenme düzeyi (15,21,22) dikkate alındığında mesleki güdülenme üzerine yapılan çalışmaların önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinde psikolojik iyi oluş, empati ve mesleki güdülenme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (p<0.01) (Tablo I). Ayrıca hemşirelik öğrencilerinde mesleki güdülenme düzeyindeki iyileşmenin psikolojik iyi oluş düzeyini olumlu etkilediği belirlenmiştir (Şekil II, Tablo II). Psikolojik durum ve güdülenme arasında ilişki ve içsel motivasyona sahip bireylerin psikolojik olarak daha iyi olduğu bilinmektedir (7). Güdülenme bireyleri heyecan verici buldukları aktiviteyi yapmaya yönlendirir (32). Bu bağlamda güdülenmiş bireyler, yaptıkları işin ilginç, kamçılayıcı ve eğlenceli yönünü daha kolay fark etmekte ve buna bağlı olarak psikolojik iyi oluş düzeyleri yükselmektedir (18).

Ayrıca bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerindeki artışın empati düzeylerini olumlu etkilediği saptanmıştır (Şekil II, Tablo II). Çalışmamızla uyumlu olarak Bourgault ve arkadaşlarının (12) yaptıkları çalışmada da psikolojik iyi oluşu yüksek olan hemşirelerin empati becerilerinin yüksek olduğu ifade edilmektedir. Benzer şekilde Khajeh ve arkadaşları (33) da yaptıkları çalışmada psikolojik iyi oluşun bireylerin empati düzeylerindeki değişimlerin bir kısmını açıkladığını ifade etmektedirler. Bu bağlamda psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek olan bireyler stres yaratıcı olaylara karşı daha az empatik stres yaşamakta ve uygun şekilde baş edebilmektedirler (34). Bu durum bireylerin topluluk duygusu, katılım ve sosyal anlayış gibi duygularını tetikleyerek karşısındaki bireyleri duygusal ve bilişsel olarak doğru anlama eğilimine neden olduğu için psikolojik iyi oluşun empatiyi olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Son olarak hemşirelik öğrencilerinde psikolojik iyi oluşun empati ile mesleki güdülenme arasında aracı etki sahip olduğu tespit edilmiştir (p=0.001). Dor ve arkadaşlarının (19) hemşirelerde yaptıkları çalışmada güdülenme ve empati arasında ilişki olduğu ve güdülenmenin empatiyi etkilediği bildirilmektedir. Findyartini ve arkadaşları (35) da güdülenme ve empati arasında ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Duan yaptığı çalışmada (36)

da motivasyonun bireyin zgn veya mutlu olma durumuna göre empatinin şekillendiğini bildirmektedir. Birey zgn olduğunda motivasyonun entelektüel (zihinsel) empatiyi, mutlu olduğunda ise empatik duyguyu artırdığını ifade etmektedir. Bu etkinin nasıl gerçekteştiği ve aracı faktörler konusunda yapılan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yönü ile yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Güdülenme bireylerin yaptıkları işten daha çok tatmin olmalarını ve daha fazla çaba sarf etmelerini sağlayacaktır. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin kendilerini daha iyi hissetmeleri ve hemşirelik mesleğine yönelik becerileri edinmeye yönelik daha fazla gayret etmeleri için güdülenme önemlidir. Ayrıca dışsal motivasyon içsel motivasyonu tetiklemektedir. Bu bağlamda hemşirelik öğrencilerine değer ve sorumluluk verilmesi, kendilerine ait oda ya da dolap verilmesi, uygulama karşılığında belli bir ücret ödenmesi gibi faktörlerdeki iyileştirmeler dışsal motivasyonu artıracak gibi içsel motivasyonu da destekleyerek mesleki güdülenmeyi artırabilir. Bu durum hemşirelik öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerini olumlu etkilerken, hemşirelik mesleği için özel bir yere sahip olan empati becerilerine de katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu mesleki güdülenmenin mesleki becerilerin edinimi ve ruhsal durum üzerine etkisi konusunda yapılan çalışmalar oldukça sınırlı olması nedeniyle bu konuda yapılacak çalışmaların alana katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

1. Bayır B, Özdemir D, Palaz G ve ark. Konya ilinde okuyan hemşirelik lisans öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları zorlukların belirlenmesi. KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2020; 1(2):21-31.
2. Özkan B. Öğrencilerin eğitim süreçlerinde yaşadıkları sorunlar. YK Hemşirelik Lisans Eğitim Çalıştayı Sonuç Raporu 2017:14-18.
3. Uyulgan MA, Akkuzu N. An overview of student teachers' academic intrinsic motivation. Educational Sciences: Theory&Practice 2014; 14 (1):24-32.
4. nler E, Saraçoğlu GV. Hemşirelikte meslek seçimi ölçęinin güvenilirliği ve geçerliliği. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2010; 3(2):78-85.
5. Abacı R. Yaşamın Kalitelendirilmesi. Sistem Yayıncılık, İstanbul 2000:87.
6. Bağ B. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinde Salutogenez Modeli. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 2017; 9(3):284-300.
7. Çakır E. Anadolu Öğretmen Liselerinde Okuyan Öğrencilerin Depresyon ve Motivasyon Düzeyleri. Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2010; 3(2):78-85.
8. Diener E. Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. Social Indicators Research 1994; 31(2):103-157.
9. Ryan RM, Deci EL. On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. Annual Review of Psychology 2001; 52:141-166.

10. Güner A, Güner Z, Levent A. Kültürler arası duyarlılık ve empatik eğilimler: Bir derleme çalışması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 2020; 7(10):259-277.
11. Vinayak S, Judge J. Resilience and empathy as predictors of psychological well being among adolescents. *International Journal of Health Sciences and Research* 2018; 8(4):192-200.
12. Bourgault P, Lavoie S, Paul-Savoie E et al. Relation ship between empathy and well-being among emergency nurses. *Journal of Emergency Nursing* 2015; 41(4):323-328.
13. Cıvci H, Şener E. Hemşire adaylarının mesleki güdülenme düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi* 2012; 5(4):142-149.
14. Korkmaz AÇ, İpekçi NN. Hemşirelik eğitiminde güdülenme: Öğrencilerin içsel ve dışsal güdülenme kaynakları. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi* 2015; 2(3):121-131.
15. Köksal LG, Yurttaş A. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeyleri. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi* 2014; 4(1):10-15.
16. Gün T, Denat Y. Hemşirelik öğrencilerinin güdülenme ve öğrenme stratejileri. *Journal of Human Sciences* 2020; 17(1):32-48.
17. Doğan S, Yıldırım D. İntörn hemşirelerde mesleki güdülenme kaynakları ve sorunları ile stres ilişkisi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 2019; 28(6):418-429.
18. Baljoon RA, Banjar HE, Banakhar MA. Nurses' work motivation and the factors affecting it: A scoping review. *International Journal of Nursing&Clinical Practices* 2018; 5:277-288.
19. Dor A, Mashlach Eizenberg M, Halperin O. Hospital nurses in comparison to community nurses: Motivation, empathy, and the mediating role of burn out. *Canadian Journal of Nursing Research* 2019; 51(2):72-83.
20. McKinnon J. In their shoes: An ontological perspective on empathy in nursing practice. *Journal of Clinical Nursing* 2018; 27(21-22):3882-3893.
21. Çelik S, Şahin E, Dadak F, ve ark. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Mesleki Dergisi* 2014; 1 (2):46-56.
22. Espeland V, Indrehus O. Evaluation of students, satisfaction with nursing education in Norway. *Journal of Advanced Nursing* 2003; 42:226-237.
23. Nasrin H, Soroor P, Soodabeh J. Nursing challenges in motivating nursing students through clinical education: A grounded theory study hindawi publishing corporation. *Nursing Research and Practice* 2012; 2012:1-7.
24. Gürbüz S, Şahin F. Sosyal Bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe-yöntem-analiz (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018; ss322-342.
25. Kline RB. Principles and practice of structural equation modeling. Guilford Press, New York 2011; pp154-186.
26. Acat BM, Köşgeroğlu N. Güdülenme kaynakları ve sorunları ölçeği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2006; 7 (4):204-210.
27. Diener E, Wirtz D, Tov W et al. New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research* 2010; 97:143-156.
28. Telef BB. Psikolojik iyi oluş ölçeği (PİOO): Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi* 2013; 28(3):374-384.
29. Spreng RN, Mc Kinnon MC, Mar RA et al. The Toronto empathy questionnaire: Scale development and initial validation of a factor analytic solution to multiple empathy measures. *Journal of Personality Assessment* 2009; 91(1):62-71.
30. Totan T, Doğan T, Sapmaz F. The Toronto empathy questionnaire: Evaluation of psychometric properties among Turkish university students. *Eurasian Journal of Educational Research* 2012; 46:179-198.
31. Durmuş ÇS. Hemşirelik eğitiminin güncel sorunsalı: Yetersiz sayıda klinik uygulama alanı. *Uluslararası 1. SABAK Kongresi*. 2019:60-64.
32. Ryan RM, Deci EL. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist* 2000; 55:68-78.
33. Khajeh A, Baharloo G, Soliemani F. The relationship between psychological well-being and empathy quotient. *Management Science Letters* 2014; 4(6):1211-1214.
34. Gustems Carnicer J, Calderón C. Empathy and coping strategies as predictors of well-being in Spanish university students. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology* 2017; 12:129-146.
35. Findyartini A, Felaza E, Setyorini D et al. Relationship between empathy and motivation in undergraduate medical students. *GMS Journal For Medical Education*. 2020;37(4):1-16.
36. Duan C. Being empathic: The role of motivation to empathize and the nature of target emotions. *Motivation and Emotion* 2000; 24:29-49.